

I

(Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset)

DIREKTIIVIT

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI (EU) 2016/1919,

annettu 26 päivänä lokakuuta 2016,

oikeusavusta rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyille ja syytetyille henkilöille ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä etsityille henkilöille

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 82 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sen jälkeen kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on toimitettu kansallisille parlamenteille,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽¹⁾,

ovat kuulleet alueiden komiteaa,

noudattavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä ⁽²⁾,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Tämän direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että oikeus käyttää avustajaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2013/48/EU ⁽³⁾ säädetyllä tavalla toteutuu siten, että jäsenvaltion varoista maksettavan avustajan apua annetaan rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyille tai syytetyille henkilöille ja etsityille henkilöille, jotka ovat neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS ⁽⁴⁾ mukaisen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn kohteena, jäljempänä 'etsityt henkilöt'.
- (2) Koska tässä direktiivissä vahvistetaan yhteiset vähimmäissäännöt, jotka koskevat epäiltyjen, syytettyjen henkilöiden ja etsittyjen henkilöiden oikeutta oikeusapuun, tämän direktiivin tavoitteena on lujittaa jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin ja siten helpottaa rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroista tunnustamista.
- (3) Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 47 artiklan kolmannessa kohdassa, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä 'Euroopan ihmisoikeussopimus', 6 artiklan 3 kohdan c alakohdassa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, jäljempänä 'KP-yleissopimus', 14 artiklan 3 kohdan d alakohdassa määrätään oikeudesta oikeusapuun rikosoikeudellisissa menettelyissä kyseisistä määräyksistä johtuvien edellytysten mukaisesti. Perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla ja jäsenvaltiot ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja KP-yleissopimuksen osapuolia. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että tämä ei yksinään aina saa aikaan riittävää luottamusta muiden jäsenvaltioiden rikosoikeudellisia järjestelmiä kohtaan.

⁽¹⁾ EUVL C 226, 16.7.2014, s. 63.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin kanta, vahvistettu 4. lokakuuta 2016 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä), ja neuvoston päätös, tehty 13. lokakuuta 2016.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/48/EU, annettu 22 päivänä lokakuuta 2013, oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin (EUVL L 294, 6.11.2013, s. 1).

⁽⁴⁾ Neuvoston puitepäätös 2002/584/YOS, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2002, eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä (EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1).

- (4) Neuvosto hyväksyi 30 päivänä marraskuuta 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä, jäljempänä 'etenemissuunnitelma' ⁽¹⁾. Etenemissuunnitelmassa esitetään seuraavia oikeuksia koskevien toimenpiteiden hyväksymistä vaiheittain: oikeus kääntämiseen ja tulkkaukseen (toimenpide A), oikeus tietojen saamiseen oikeuksista ja syytteistä (toimenpide B), oikeus oikeudelliseen neuvontaan ja oikeusapuun (toimenpide C), oikeus pitää yhteyttä sukulaisiin, työnantajiin ja konsuliviranomaisiin (toimenpide D) sekä haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden oikeus erityisiin suoja toimiin (toimenpide E).
- (5) Eurooppa-neuvosto ilmaisi 11 päivänä joulukuuta 2009 pitävänsä etenemissuunnitelmaa myönteisenä ja sisällytti sen osaksi Tukholman ohjelmaa – Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluun varten ⁽²⁾ (2.4 kohta). Eurooppa-neuvosto korosti, että etenemissuunnitelma ei ole tyhjentävä, ja kehotti komissiota tarkastelemaan edelleen epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten vähimmäisoikeuksien osatekijöitä ja arvioimaan, onko muita kysymyksiä, esimerkiksi syyttömyysolettamaa, käsiteltävä yhteistyön parantamiseksi kyseisellä alalla.
- (6) Tähän mennessä on hyväksytty viisi prosessuaalisia oikeuksia rikosoikeudellisissa menettelyissä käsittelevää säädöstä, nimittäin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivit 2010/64/EU ⁽³⁾, 2012/13/EU ⁽⁴⁾, 2013/48/EU, (EU) 2016/343 ⁽⁵⁾ ja (EU) 2016/800 ⁽⁶⁾.
- (7) Tämä direktiivi liittyy etenemissuunnitelman toimenpiteen C toiseen osaan, joka koskee oikeusapua.
- (8) Oikeusavun olisi katettava epäiltyjen, syytettyjen henkilöiden ja etsittyjen henkilöiden puolustuksesta aiheutuvat kulut. Jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten olisi oikeusapua antaessaan voitava vaatia, että epäillyt, syytetyt henkilöt tai etsityt henkilöt vastaavat näistä kustannuksista osin itse, taloudellisista resursseistaan riippuen.
- (9) Tätä direktiiviä ei olisi sovellettava, kun epäillyt tai syytetyt henkilöt taikka etsityt henkilöt ovat luopuneet oikeudestaan käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU 9 artiklan tai 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti, eivätkä ole peruuttaneet tällaista luopumista, tai kun jäsenvaltiot ovat soveltaneet direktiivin 2013/48/EU 3 artiklan 5 tai 6 kohdan mukaisia väliaikaisia poikkeuksia, tällaisten poikkeusten voimassaoloaikana, sanotun kuitenkin rajoittamatta direktiivin (EU) 2016/800 6 artiklan soveltamista.
- (10) Jos henkilöstä, joka ei alun perin ollut epäilty tai syytetty henkilö, kuten todistajasta, tulee epäilty tai syytetty henkilö, tällä henkilöllä olisi oltava oikeus olla todistamatta itseään vastaan sekä oikeus vaieta unionin oikeuden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti, sellaisena kuin Euroopan unionin tuomioistuin, jäljempänä 'unionin tuomioistuin', ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsee. Tämän vuoksi tässä direktiivissä viitataan erikseen käytännön tilanteeseen, jossa tällaisesta henkilöstä tulee poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä suoritettaman kuulustelun aikana epäilty tai syytetty henkilö. Kun muusta henkilöstä kuin epäillystä tai syytetyistä tulee tällaisen kuulustelun kuluessa epäilty tai syytetty henkilö, kuulustelu olisi keskeytettävä välittömästi. Kuulustelua olisi kuitenkin voitava jatkaa, jos kyseiselle henkilölle on annettu tieto siitä, että hänestä on tullut epäilty tai syytetty henkilö, ja hän voi käyttää täysimääräisesti tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia.
- (11) Joissakin jäsenvaltioissa jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää suhteellisen vähäisistä rikkomuksista rangaistuksen, joka on muu kuin vapaudenmenetys. Asia voi olla näin esimerkiksi liikenne rikkomusten osalta, joita tapahtuu runsaasti ja jotka saatetaan havaita liikenteenvalvonnan johdosta. Tällaisissa tilanteissa olisi kohtuutonta edellyttää, että toimivaltainen viranomainen takaa kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että tällainen viranomainen määrää seuraamuksen vähäisistä rikkomuksista, ja seuraamuksen määräämisestä on joko mahdollista valittaa tuomioistuimeen, jolla on toimivalta rikosasioissa, tai asia on muuten mahdollista siirtää tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen tai siirron johdosta käytävään menettelyyn.

⁽¹⁾ EUVL C 295, 4.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ EUVL C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU, annettu 20 päivänä lokakuuta 2010, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU, annettu 22 päivänä toukokuuta 2012, tiedonsaanti-oikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäolo oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 65, 11.3.2016, s. 1).

⁽⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/800, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 132, 21.5.2016, s. 1).

- (12) Joissakin jäsenvaltioissa tiettyjä vähäisiä rikkomuksia, erityisesti vähäisiä liikenne rikkomuksia, yleisten kunnallisten määräysten vähäisiä rikkomuksia ja vähäistä yleisen järjestyksen loukkaamista, pidetään rikoksina. Tällaisissa tilanteissa olisi kohtuutonta edellyttää, että toimivaltainen viranomaisena takaa kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään vähäisten rikkomusten osalta, että vapaudenmenetystä ei voida määrätä seuraamukseksi, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan menettelyihin tuomioistuimissa, jolla on toimivalta rikosasioissa.
- (13) Tätä direktiiviä sovelletaan vähäisiin rikkomuksiin tässä direktiivissä säädetyin edellytyksin. Jäsenvaltioiden olisi voitava soveltaa tarveharkintaa, aiheellisuusharkintaa tai molempia sen arvioimiseksi, onko oikeusapua annettava. Edellyttäen, että kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, aiheellisuusharkinnan edellytysten voidaan katsoa jäävän täyttyväksi tiettyjen vähäisten rikkomusten osalta.
- (14) Tämän direktiivin soveltamisala tiettyjen vähäisten rikkomusten osalta ei saisi vaikuttaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyihin jäsenvaltioiden velvoitteisiin varmistaa oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, mukaan lukien avun saaminen avustajalta.
- (15) Edellyttäen, että kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, seuraavissa tilanteissa ei ole kyse tässä direktiivissä tarkoitetusta vapaudenmenetyksestä: epäillyn tai syytetyn henkilön henkilöllisyyden toteaminen, sen määrittäminen, olisiko tutkinta aloitettava, aseiden hallussapidon tai muun vastaavan turvallisuuteen liittyvän seikan todentaminen, muiden kuin tässä direktiivissä nimenomaisesti tarkoitettujen tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien toteuttaminen, kuten ruumiintarkastus, fyysinen tarkastus, verikoe, alkoholitesti tai vastaava testi taikka valokuvien tai sormenjälkien ottaminen, tai epäillyn tai syytetyn henkilön saattaminen toimivaltaisen viranomaisen tutkittavaksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
- (16) Tässä direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt. Jäsenvaltioiden olisi voitava antaa oikeusapua tilanteissa, jotka eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan, esimerkiksi toteutettaessa muita kuin tässä direktiivissä nimenomaisesti tarkoitettuja tutkintatoimia tai todisteiden keräämistöimiä.
- (17) Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti epäiltyjen ja syytettyjen henkilöiden, jotka eivät pysty itse maksamaan avustajan avusta, on voitava saada oikeusapua, jos oikeudenmukaisuus niin vaatii. Tämän vähimmäissäännön mukaan jäsenvaltiot voivat soveltaa tarveharkintaa, aiheellisuusharkintaa tai molempia. Tällaisen harkinnan soveltaminen ei saisi rajoittaa perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuja oikeuksia ja menettelytakeita, sellaisina kuin unionin tuomioistuin tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsevat, eikä poiketa niistä.
- (18) Jäsenvaltioiden olisi säädettävä oikeusavun antamista koskevista käytännön järjestelyistä. Näissä järjestelyissä voitaisiin määrätä, että oikeusapua annetaan epäillyn, syytetyn henkilön tai etsityn henkilön hakemuksesta. Kun otetaan huomioon erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeet, tällainen hakemus ei kuitenkaan saisi olla oikeusavun antamisen olennainen edellytys.
- (19) Toimivaltaisten viranomaisten olisi annettava oikeusapua ilman aiheutonta viivästystä ja viimeistään ennen poliisin, toisen lainvalvontaviranomaisen tai oikeusviranomaisen suorittamia kuulusteluja tai ennen tässä direktiivissä tarkoitettujen yksittäisten tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien toteuttamista. Jos toimivaltaiset viranomaiset eivät tähän pysty, niiden olisi vähintään annettava hätäluonteista oikeusapua tai ensivaiheen oikeusapua ennen tällaisten kuulustelujen tai tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien suorittamista.
- (20) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien menettelyjen erityisluonteen vuoksi tulkittaessa tämän direktiivin säännöksiä, jotka koskevat ainoastaan etsittyjä henkilöitä, olisi otettava huomioon tämä erityisluonne, eikä tulkinta saisi rajoittaa millään tavalla tämän direktiivin muiden säännösten tulkintaa.
- (21) Etsityillä henkilöillä olisi oltava oikeus saada oikeusapua täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Sen lisäksi etsityillä henkilöillä, jotka ovat eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien menettelyjen kohteena rikossyytteesen asettamista varten ja jotka käyttävät direktiivin 2013/48/EU mukaista oikeuttaan nimetä avustaja pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, olisi oltava oikeus saada oikeusapua kyseisessä täytäntöönpanojäsenvaltiossa toteutettavia mainittuja menettelyjä varten, jos oikeusapu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämä olisi tilanne silloin, kun avustaja täytäntöönpanojäsenvaltiossa ei pysty hoitamaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviään tehokkaasti ja vaikuttavasti ilman pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion avustajan apua. Kaikki päätökset, jotka koskevat oikeusavun antamista pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, olisi annettava sen viranomaisen tehtäväksi, joka on toimivaltainen tekemään tällaisia päätöksiä kyseisessä jäsenvaltiossa, kyseisen jäsenvaltion tämän direktiivin säännöksiä täytäntöön pannaan vahvistamien kriteerien perusteella.

- (22) Sen varmistamiseksi, että etsityllä henkilöllä on tehokas mahdollisuus avustajan käyttämiseen, jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että etsityillä henkilöillä on oikeus saada oikeusapua siihen saakka kunnes heidät luovutetaan tai siihen saakka kunnes päätös luovuttamatta jättämisestä saa lainvoiman.
- (23) Jäsenvaltioiden olisi tätä direktiiviä täytäntöön pannessaan varmistettava, että perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattua perusoikeutta oikeusapuun kunnioitetaan. Näin toimiessaan niiden olisi noudatettava oikeusavun saatavuutta rikosoikeusjärjestelmissä koskevia Yhdistyneiden kansakuntien periaatteita ja suuntaviivoja.
- (24) Toimivaltaisen viranomaisen olisi ilman aiheetonta viivästyä päätettävä oikeusavun antamisesta tai antamatta jättämisestä, sanotun kuitenkin rajoittamatta avustajan pakollista läsnäoloa koskevien kansallisten säännösten soveltamista. Toimivaltaisen viranomaisen olisi oltava riippumaton viranomainen, joka on toimivaltainen tekemään oikeusavun antamista koskevia päätöksiä, tai tuomioistuin, joka voi toimia myös yhden tuomarin kokoonpanossa. Kiireellisissä tilanteissa kuitenkin myös poliisin ja syyttäjän olisi voitava osallistua päätöksentekoon väliaikaisesti, jos se on tarpeen oikeusavun antamiseksi ajoissa.
- (25) Kun epäillylle, syytetylle henkilölle tai etsitylle henkilölle on annettu oikeusapua, yksi keino oikeusavun tehokkuuden ja laadun varmistamiseksi on edistää hänen oikeudellisen edustuksensa jatkuvuutta. Siksi jäsenvaltioiden olisi edistettävä oikeudellisen edustuksen jatkuvuutta koko rikosoikeudellisten menettelyjen ajan, sekä tarvittaessa eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä.
- (26) Rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä annettavaa oikeusapua koskevien päätösten tekemiseen osallistuvalla henkilöstöllä olisi annettava asianmukaista koulutusta. Jäsenvaltioiden olisi kehotettava tuomareiden koulutuksesta vastaavia tahoja antamaan kyseistä koulutusta tuomioistuimille ja tuomareille, jotka tekevät päätöksiä oikeusavun antamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta tuomioistuinten riippumattomuutta ja eri tapoja, joilla oikeuslaitokset on järjestetty eri jäsenvaltioissa.
- (27) Unionin oikeuden vaikuttavuuden periaate edellyttää, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön asianmukaiset ja tehokkaat oikeussuojakeinot siltä varalta, että yksilöille unionin oikeuden nojalla annettua oikeutta loukataan. Tehokkaan oikeussuojakeinon olisi oltava saatavilla, kun oikeutta oikeusapuun on heikennetty tai oikeusavun antamista on viivytetty tai se on eväty kokonaan tai osittain.
- (28) Jotta tämän direktiivin vaikuttavuutta voidaan seurata ja arvioida, on tarpeen kerätä saatavilla olevista tiedoista merkityksellistä tietoa tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien toteutumisesta. Näihin tietoihin sisällytetään mahdollisuuksien mukaan rikosoikeudellisissa menettelyissä tehtyjen oikeusapuhakemusten lukumäärä sekä sellaisten eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä tehtyjen oikeusapuhakemusten lukumäärä, joissa kyseinen jäsenvaltio toimii pidätysmääräyksen antavana tai täytäntöönpanevana jäsenvaltiona, niiden tapausten lukumäärä, joissa oikeusapua on annettu, ja niiden tapausten lukumäärä, joissa oikeusapuhakemus on hylätty. Lisäksi olisi kerättävä tietoja epäillyille tai syytetyille henkilöille ja etsityille henkilöille annetun oikeusavun kustannuksista siinä määrin kuin tämä on mahdollista.
- (29) Tätä direktiiviä olisi sovellettava epäiltyihin, syytettyihin henkilöihin ja etsittyihin henkilöihin heidän oikeusasemastaan, kansalaisuudestaan tai kansallisuudestaan riippumatta. Jäsenvaltioiden olisi kunnioitettava tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia ja taattava, että ne toteutuvat ilman minkäänlaista syrjintää, joka perustuu rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun sellaiseen seikkaan. Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tunnustettuja perusoikeuksia ja periaatteita, mukaan lukien kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kieltä, oikeus vapauteen ja turvallisuuteen, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, lapsen oikeudet, vammaisten henkilöiden integroituminen yhteiskuntaan, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen. Tämä direktiivi olisi pantava täytäntöön näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.
- (30) Tässä direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt. Jäsenvaltioiden olisi voitava laajentaa direktiivissä säädettyjä oikeuksia paremman suojan tarjoamiseksi. Parempi suojan taso ei saisi olla este oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroiselle tunnustamiselle, jota näiden vähimmäissääntöjen on tarkoitus helpottaa. Jäsenvaltioiden myöntämän suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa perusoikeuskirjassa tai Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyjä vaatimuksia, sellaisina kuin unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsevat.
- (31) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän direktiivin tavoitetta, joka on yhteisten vähimmäisvaatimusten asettaminen epäiltyjen, syytettyjen henkilöiden ja etsittyjen henkilöiden oikeudelle saada oikeusapua, vaan ne voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

- (32) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 21 olevien 1 ja 2 artiklan mukaisesti nämä jäsenvaltiot eivät osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido näitä jäsenvaltioita eikä sitä sovelleta näihin jäsenvaltioihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun pöytäkirjan 4 artiklan soveltamista.
- (33) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 22 olevien 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Kohde

1. Tässä direktiivissä vahvistetaan yhteiset vähimmäissäännöt, jotka koskevat seuraavien henkilöiden oikeutta oikeusapuun:
 - a) rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyt ja syytetyt henkilöt; ja
 - b) puitepäätöksen 2002/584/YOS mukaisten menettelyjen, jäljempänä 'eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat menettelyt', kohteena olevat henkilöt, jäljempänä 'etsityt henkilöt'.
2. Tämä direktiivi täydentää direktiivejä 2013/48/EU ja (EU) 2016/800. Minkään tässä direktiivissä ei saa tulkita rajoittavan kyseisissä direktiiveissä säädettyjä oikeuksia.

2 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyihin ja syytettyihin henkilöihin, joilla on oikeus käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti ja:
 - a) jotka ovat menettäneet vapautensa;
 - b) joiden on unionin tai kansallisen lainsäädännön mukaisesti käytettävä avustajan apua; tai
 - c) joiden on oltava tai jotka saavat olla läsnä jonkin tutkintatoimen tai todisteiden keräämistoimen aikana, joihin kuuluvat ainakin seuraavat:
 - i) ryhmätunnistukset;
 - ii) vastakkainkuulustelut;
 - iii) rikospaikan rekonstruoinnit.
 2. Direktiiviä sovelletaan myös etsittyihin henkilöihin, jotka on pidätetty täytäntöönpanojäsenvaltiossa ja joilla on oikeus käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti.
 3. Tätä direktiiviä sovelletaan myös 1 kohdassa säädetyn edellytyksin henkilöihin, jotka eivät aluksi olleet epäiltyjä tai syytettyjä henkilöitä, mutta joista poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen suorittaman kuulustelun aikana tulee epäiltyjä tai syytettyjä henkilöitä.
 4. Kun on kyse vähäisistä rikkomuksista ja
 - a) jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen, ja tällaisen rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tällaiseen tuomioistuimeen tai saattaa se tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi; tai
 - b) jos rangaistukseksi ei voida määrätä vapaudenmenetystä,tätä direktiiviä sovelletaan ainoastaan menettelyihin tuomioistuimessa, jolla on toimivalta rikosasioissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.
- Direktiiviä sovelletaan joka tapauksessa, kun tutkintavankeutta koskeva päätös tehdään, ja tutkintavankeuden aikana menettelyjen missä tahansa vaiheessa siihen asti kun menettely on saatu päätökseen.

3 artikla

Määritelmä

Tässä direktiivissä 'oikeusavulla' tarkoitetaan jäsenvaltion rahoittamaa avustajan antamaa apua, jolla mahdollistetaan se, että oikeutta avustajaan voidaan käyttää.

4 artikla

Oikeusapu rikosoikeudellisissa menettelyissä

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyillä ja syytetyillä henkilöillä, jotka eivät pysty itse maksamaan avustajan avusta, on oikeus saada oikeusapua, jos oikeuden toteutuminen sitä edellyttää.
2. Jäsenvaltiot voivat soveltaa tarveharkintaa, aiheellisuusharkintaa tai molempia sen arvioimiseksi, onko oikeusapua annettava 1 kohdan mukaisesti.
3. Kun jäsenvaltio soveltavaa tarveharkintaa arvioidakseen asianomaisessa jäsenvaltiossa sovellettavien kriteerien mukaisesti, pystyvätkö epäilty tai syytetyt henkilöt maksamaan itse avustajan avusta, sen on otettava huomioon kaikki asiaankuuluvat ja objektiiviset tekijät, kuten asianomaisen henkilön tulot, varallisuus ja perhetilanne, avustajan avusta aiheutuvat kustannukset sekä elintaso asianomaisessa jäsenvaltiossa.
4. Kun jäsenvaltiot soveltavat aiheellisuusharkintaa sen arvioimiseksi, edellyttääkö oikeuden toteutuminen oikeusavun antamista, niiden on otettava huomioon rikoksen vakavuus, tapauksen monimutkaisuus ja siitä mahdollisesti määrättävän seuraamuksen ankaruus. Oikeusavun antaminen katsotaan joka tapauksessa aiheelliseksi seuraavissa tilanteissa:
 - a) silloin, kun epäilty tai syytetty henkilö saatetaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai tuomarin tutkittavaksi tutkintavankeudesta päättämiseksi missä tahansa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvassa menettelyn vaiheessa; ja
 - b) tutkintavankeuden aikana.
5. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että oikeusapua annetaan ilman aiheetonta viivästystä ja viimeistään ennen poliisin, toisen lainvalvontaviranomaisen tai oikeusviranomaisen suorittamia kuulusteluja tai ennen 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien toteuttamista.
6. Oikeusapua annetaan ainoastaan niitä rikosoikeudellisia menettelyjä varten, joissa asianomainen henkilö on rikoksesta epäiltyinä tai syytettynä.

5 artikla

Oikeusapu eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä

1. Täytäntöönpanojäsenvaltion on huolehdittava siitä, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa menettelyssä etsityillä henkilöillä on oikeus oikeusapuun siitä lähtien, kun hänet pidätetään pidätysmääräyksen nojalla siihen asti kun hänet luovutetaan tai siihen asti kun luovuttamatta jättämistä koskeva päätös saa lainvoiman.
2. Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että etsityillä henkilöillä, jotka ovat eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien menettelyjen kohteena rikossyytteeseen asettamista varten ja jotka käyttävät direktiivin 2013/48/EU 10 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaista oikeuttaan nimetä avustaja pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa avustamaan täytäntöönpanojäsenvaltion avustajaa, on oikeus saada oikeusapua pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa tällaisissa menettelyissä, jotka toteutetaan täytäntöönpanojäsenvaltiossa, jos oikeusapua on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.
3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua oikeutta oikeusapuun voidaan arvioida tarveharkinnan perusteella 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti soveltuvin osin.

*6 artikla***Oikeusavun antamista koskevat päätökset**

1. Riippumattoman toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätökset oikeusavun antamisesta tai antamatta jättämisestä ja avustajien nimeämisestä ilman aiheetonta viivästystä. Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kyseiset viranomaiset tekevät päätöksensä asianmukaista huolellisuutta noudattaen ja kunnioittaen oikeutta puolustukseen.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että epäillyille, syytetyille henkilöille sekä etsityille henkilöille ilmoitetaan kirjallisesti, jos heidän oikeusapuhakemuksensa on hylätty kokonaan tai osittain.

*7 artikla***Oikeusapupalvelujen laatu ja koulutus**

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimet, myös rahoituksen osalta, sen varmistamiseksi, että
 - a) käytettävissä on tehokas ja riittävän laadukas oikeusapujärjestelmä; ja
 - b) oikeusapupalvelut ovat riittävän laadukkaita menettelyjen oikeudenmukaisuuden takaamiseksi, kunnioittaen asianmukaisesti oikeudellisten ammattinharjoittajien riippumattomuutta.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä annettavaa oikeusapua koskevien päätösten tekemiseen osallistuvalla henkilöstöllä annetaan asianmukaista koulutusta.
3. Jäsenvaltioiden on oikeudellisten ammattinharjoittajien riippumattomuutta ja avustajien koulutuksesta vastaavien tahojen roolia asianmukaisesti kunnioittaen toteutettava tarvittavia toimenpiteitä, joilla edistetään riittävän koulutuksen antamista oikeusapupalveluja tarjoaville avustajille.
4. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että epäillyillä, syytetyillä henkilöillä ja etsityillä henkilöillä on pyynnöstään oikeus siihen, että heille nimetty oikeusapupalveluja tarjoava avustaja vaihdetaan toiseen, jos tämä on perusteltua erityisistä olosuhteista johtuvista syistä.

*8 artikla***Oikeussuojakeinot**

Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillyillä, syytetyillä henkilöillä ja etsityillä henkilöillä on kansallisen lainsäädännön nojalla käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot tilanteissa, joissa heidän tämän direktiivin mukaisia oikeuksiaan loukataan.

*9 artikla***Haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt**

Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen, syytettyjen henkilöiden ja etsittyjen henkilöiden erityistarpeet otetaan huomioon tätä direktiiviä täytäntöön pantaessa.

*10 artikla***Tietojen ja kertomuksen toimittaminen**

1. Jäsenvaltioiden on viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2021 ja sen jälkeen joka kolmas vuosi toimitettava komissiolle saatavilla olevat tiedot, joista ilmenee, miten tässä direktiivissä vahvistetut oikeudet on pantu täytäntöön.
2. Komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2022 ja sen jälkeen joka kolmas vuosi kertomuksen tämän direktiivin täytäntöönpanosta. Kertomuksessa komissio arvioi direktiivin täytäntöönpanoa ja sitä, miten oikeus oikeusapuun rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä on toteutunut.

*11 artikla***Suojan tason säilyttäminen**

Tämän direktiivin säännösten ei ole katsottava rajoittavan perusoikeuskirjassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai muissa asiaa koskevissa kansainvälisen oikeuden määräyksissä tai minkään jäsenvaltion oikeudessa turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poikkeavan niistä, jos nämä tarjoavat tätä direktiiviä korkeatasoisemman suojan.

*12 artikla***Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä**

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2019. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa kansalliset säännökset kirjallisina tiedoksi komissiolle.

*13 artikla***Voimaantulo**

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

*14 artikla***Osoitus**

Tämä direktiivi on osoitettu jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Tehty Strasbourgissa 26 päivänä lokakuuta 2016.

Euroopan parlamentin puolesta

Puhemies

M. SCHULZ

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

I. LESAY
